

OMGEVINGSVISIE EPE

Participatiedocument

Zomer 2020

INLEIDING

Voor u ligt het Participatiedocument Omgevingsvisie gemeente Epe. Dit document is het resultaat van de participatie vlak voor de zomer en geeft weer wat er aan informatie is opgehaald voor het maken van de omgevingsvisie tijdens de verschillende online gebiedsbijeenkomsten. Ook treft u de opbrengst van de gebiedsenquêtes aan.

Wat voorafging

In het najaar van 2019 zijn we gestart met de omgevingsvisie voor onze gemeente. Er is gesproken met stakeholders, ketenpartners en scholieren. Ook zijn we de straat opgegaan en is het inwonerspanel Epe-Spreekt bevroegd. De opbrengst van alle gesprekken is vastgelegd in een participatiedocument. Alle betrokkenen hebben terugkoppeling van hun inbreng ontvangen en het participatiedocument staat op de website van de gemeente Epe.

Uit de analyse van deze opbrengsten, is een aantal thema's als rode draad voor de omgevingsvisie naar voren gekomen. Deze thema's zijn:

- wonen – breed (kwalitatief en kwantitatief)
- gezondheid/zorg/welzijn
- landschap/ruimtelijke kwaliteit en natuur
- duurzaamheid/klimaat
- ondernemen – economisch belang

Deze thema's vormden het vertrekpunt in de volgende stap van de participatie. Het plan was om de opgehaalde thema's met alle betrokkenen (inwoners, stakeholders, ketenpartners) verder uit te werken tijdens zes gebiedsbijeenkomsten (voor vier dorpen en twee buitengebieden). Helaas konden deze bijeenkomsten vanwege de maatregelen in verband met het COVID-19 virus niet doorgaan. Om de betrokkenheid en het enthousiasme van alle partijen bij het proces te behouden en om de opgehaalde input niet te laten wegebben, hebben we de mogelijkheden onderzocht om tóch door te kunnen gaan met het participatieproces van de omgevingsvisie in digitale vorm.

De uitdaging was om deze alternatieve aanpak met dezelfde doelstellingen als de gebiedsbijeenkomsten vorm te geven. De mogelijkheden om mee te kunnen doen moesten persoonlijk, eenvoudig en toegankelijk zijn. Tegelijkertijd moest er een inhoudelijke verdieping komen en was het nodig om in te zoomen hoe de thema's (wonen – gezondheid – natuur – duurzaamheid/ klimaat – ondernemen/economie) gebiedsgericht kunnen worden uitgewerkt en welke accenten er per gebied zijn.

Online Gebiedssessies

Eind juni en begin juli hebben zes online gebiedssessies plaatsgevonden. Inwoners en andere belanghebbenden hebben zich hiervoor kunnen aanmelden. Daarnaast zijn stakeholders en ketenpartners hiervoor uitgenodigd. Elke gebiedssessie bestond uit twee delen. In het eerste deel werd de opgehaalde informatie uit de gebiedsenquête besproken. In het tweede deel gingen we in subgroepen uit elkaar om op specifieke thema's of dilemma's in te gaan.

Gebiedsenquêtes

In de periode 8 tot en met 21 juni 2020 zijn de inwoners van gemeente Epe in de gelegenheid gesteld om vragen via een online formulier te beantwoorden en om op een kaart per thema aandachtspunten aan te geven. Bij deze online vraagstelling werden inwoners tegelijkertijd uitgenodigd om zich aan te melden voor online gebiedssessies.

Leeswijzer

In dit document vindt u de uitkomsten van de gebiedsbijeenkomsten. Deze zijn weergegeven aan de hand van drie thema's, waarin de vijf hoofdthema's –aangepast aan het karakter van het gebied- gecombineerd ter sprake zijn gekomen. Er is gekozen voor een samenvoeging van de thema's om juist in de verschillende groepen integraal daarover door te praten.

Per gebied is van de gebiedsenquête een rapportage gemaakt van de uitkomsten aan de hand van de vijf thema's. Deze rapportage vindt u in het tweede deel van dit document.

De volgende thema's zijn in de bijeenkomsten per gebied aan bod gekomen:

Voor Epe en Vaassen:

- wonen, zorg en welzijn (gezondheid)
- economie (centra, bedrijventerreinen, recreatie/toerisme, mobiliteit)
- duurzaamheid en klimaat (natuur en landschap, cultuurhistorie, gezondheid)

Voor Emst en Oene:

- wonen, zorg en welzijn (gezondheid)
- duurzaamheid en klimaat (natuur en landschap, cultuurhistorie, gezondheid)
- vitale kernen (economie, mobiliteit, recreatie, voorzieningen)

Voor de Veluwe en de IJsselvallei:

- natuur en landbouw (gezondheid, klimaat, biodiversiteit)
- duurzaamheid en klimaat (natuur en landschap, cultuurhistorie, gezondheid, economie, landbouw)
- recreatie Veluwe/IJsselvallei (natuur en landschap, cultuurhistorie, mobiliteit, economie)

Wat in dit participatiedocument en in de rapportage van de enquêtes is opgenomen, is een zo goed mogelijke weergave van wat is ingebracht door de deelnemers. Het vertegenwoordigt niet de mening van de gemeente Epe, maar die van de diverse deelnemers (inwoners, stakeholders, ketenpartners) die er waren. En hoewel het zeker veel duiding geeft aan wat er zoal leeft, is dit document niet persé representatief te noemen als 'de mening van de samenleving'. Ook is niet gekeken naar bestaande wet- en regelgeving en beleid van bijvoorbeeld de provincie Gelderland en het Rijk.

RHO ADVISEURS

INHOUD

DEEL 1 GEBIEDSBIJEENKOMSTEN

INLEIDING	2
INHOUD	4
GEBIEDSBIJEENKOMST EPE 29 JUNI 2020	5
VERSLAG THEMA WONEN, ZORG EN WELZIJN	5
VERSLAG THEMA ECONOMIE, RECREATIE EN TOERISME	7
VERSLAG THEMA DUURZAAMHEID EN KLIMAAT	8
GEBIEDSBIJEENKOMST EMST 30 JUNI 2020	10
VERSLAG THEMA WONEN, ZORG EN WELZIJN	10
VERSLAG THEMA DUURZAAMHEID & KLIMAAT	11
VERSLAG THEMA VITALE DORPEN	12
GEBIEDSBIJEENKOMST BUITENGEBIED VELUWE 30 JUNI 2020	14
VERSLAG THEMA NATUUR EN LANDBOUW	14
VERSLAG THEMA DUURZAAMHEID EN KLIMAAT	16
VERSLAG THEMA RECREATIE EN BUITENGEBIED	16
GEBIEDSBIJEENKOMST VAASSEN 6 JULI 2020	18
VERSLAG THEMA WONEN, ZORG EN WELZIJN	18
VERSLAG THEMA ECONOMIE	19
VERSLAG THEMA DUURZAAMHEID EN KLIMAAT	20
GEBIEDSBIJEENKOMST OENE 7 JULI 2020	22
VERSLAG THEMA WONEN, ZORG EN WELZIJN	22
VERSLAG THEMA DUURZAAMHEID & KLIMAAT	22
VERSLAG THEMA VITALE DORPEN	22
GEBIEDSBIJEENKOMST BUITENGEBIED IJSSELVALLEI 7 JULI 2020	23
VERSLAG THEMA NATUUR EN LANDBOUW	23
VERSLAG THEMA DUURZAAMHEID EN KLIMAAT	25
VERSLAG THEMA DRECREATIE EN BUITENGEBIED	25

DEEL 2 RESULTATEN ENQUÊTE

GEBIEDSENQUÊTE EPE	27
KENMERKEND VOOR HET DORP EPE	27
RESULTATEN THEMA WONEN	27
RESULTATEN WONEN	28
RESULTATEN THEMA GEZONDHEID, ZORG EN WELZIJN	29
RESULTATEN GEZONDHEID	30
RESULTATEN THEMA LANDSCHAP, NATUUR EN CULTUURHISTORIE	31
RESULTATEN LANDSCHAP	32
RESULTATEN THEMA KLIMAAT EN ENERGIE	33
RESULTATEN VERKEER	35
RESULTATEN ECONOMIE	36
RESULTATEN THEMA ECONOMIE	37
GEBIEDSENQUÊTE EMST	38
KENMERKEND VOOR EMST	38
ALGEMENE RESULTATEN	38
RESULTATEN THEMA WONEN	38
RESULTATEN WONEN	39
RESULTATEN WOONOMGEVING	40
RESULTATEN THEMA GEZONDHEID, ZORG EN WELZIJN	41
RESULTATEN GEZONDHEID	41
RESULTATEN LANDSCHAP	42
RESULTATEN THEMA LANDSCHAP, NATUUR EN CULTUURHISTORIE	43
RESULTATEN THEMA KLIMAAT EN ENERGIE	44
RESULTATEN THEMA ECONOMIE	45
RESULTATEN VERKEER	47
GEBIEDSENQUÊTE VELUWE	48
KENMERKEND VOOR HET BUITENGEBIED VELUWE	48
ALGEMENE RESULTATEN	48
RESULTATEN THEMA WONEN	48
RESULTATEN WONEN	49
RESULTATEN THEMA GEZONDHEID, ZORG EN WELZIJN	50

RESULTATEN THEMA LANDSCHAP, NATUUR EN CULTUURHISTORIE	51
RESULTATEN GEZONDHEID	52
RESULTATEN THEMA KLIMAAT EN ENERGIE	53
RESULTATEN LANDSCHAP	54
RESULTATEN THEMA ECONOMIE	56
GEBIEDSENQUÊTE VAASSEN	58
KENMERKEND VOOR VAASSEN	58
ALGEMENE RESULTATEN	58
RESULTATEN THEMA WONEN	58
RESULTATEN WONEN	59
RESULTATEN THEMA GEZONDHEID, ZORG EN WELZIEN	60
RESULTATEN THEMA LANDSCHAP, NATUUR EN CULTUURHISTORIE	60
RESULTATEN GEZONDHEID	61
RESULTATEN THEMA KLIMAAT EN ENERGIE	62
RESULTATEN LANDSCHAP	63
RESULTATEN VERKEER	65
RESULTATEN THEMA ECONOMIE	66
RESULTATEN ECONOMIE	67
GEBIEDSENQUÊTE OENE	68
KENMERKEND VOOR OENE	68
ALGEMENE RESULTATEN	68
RESULTATEN THEMA WONEN	68
RESULTATEN WONEN	69
RESULTATEN WOONOMGEVING	70
RESULTATEN THEMA GEZONDHEID, ZORG EN WELZIEN	71
RESULTATEN GEZONDHEID	72
RESULTATEN THEMA LANDSCHAP, NATUUR EN CULTUURHISTORIE	73
RESULTATEN LANDSCHAP	74
RESULTATEN THEMA KLIMAAT EN ENERGIE	75
RESULTATEN THEMA ECONOMIE	76
RESULTATEN VERKEER	77

GEBIEDSENQUÊTE IJSSELVALLEI	78
KENMERKEND VOOR BUITENGEBIED IJSSELVALLEI	78
RESULTATEN THEMA WONEN	78
RESULTATEN WONEN	79
RESULTATEN GEZONDHEID	80
RESULTATEN THEMA GEZONDHEID, ZORG EN WELZIEN	81
RESULTATEN THEMA LANDSCHAP, NATUUR EN CULTUURHISTORIE	81
RESULTATEN LANDSCHAP	82
RESULTATEN THEMA KLIMAAT EN ENERGIE	83
RESULTATEN THEMA ECONOMIE	84

GEBIEDSBIJEENKOMST EPE 29 JUNI 2020

VERSLAG THEMA WONEN, ZORG EN WELZIJN

In Epe vinden de bewoners het belangrijk om te blijven bouwen. De woningbouw en de druk op de woningmarkt lopen scheef in het dorp Epe. Daardoor is er veel behoefte om te bouwen. Ook de verhuisketen is belangrijk, want zo komen meerdere woningen vrij.

De kern Epe heeft de afgelopen twintig jaar enorm te lijden gehad van de inwonersdaling van 16.500 inwoners naar onder de 15.000 inwoners. De scholen lopen leeg, verenigingen hebben het moeilijk en veel leegstaande winkels in het centrum. Prognose voor kern Epe is in 2035 17.500 inwoners. Een goede regievorm van de gemeente is gewenst om te zorgen voor de juiste verhouding.

Een ander belangrijk onderwerp is cultuurhistorie. Men vindt het belangrijk dat hier rekening mee wordt gehouden.

Waar is ruimte voor uitbreiding?

Binnen de kern: verdichten, benutten voor de senioren. Duurder kan dan.

Buiten de kern: wat betreft uitbreiding van het dorp wordt aangegeven dat een logische eerste stap zou zijn om te bouwen tussen de Zuukerenk, de Vegtelarij, de Meent en de N309. Daarna zou er nog ruimte zijn in 't Slath. Daarnaast wordt de suggestie gegeven om het hele bedrijventerrein of (onder) delen van het bedrijventerrein te verplaatsen. Als voorbeeld wordt gegeven dat het voor 't Slath een kans is als het tankstation van Dalhuisen aan de Paasvuurweg wordt verplaatst en dat daar de eerste aanzet tot woningbouw komt en dat wordt uitgebreid in de rest van 't Slath.

Verder wordt er gesproken van uitleg aan de zijde van de A50. Wellicht is er ook ruimte voor beperkte woningbouw in Wissel en Zuuk. Die twee gebieden kunnen gekoppeld worden aan de kern Epe. Woningbouw tussen Emst en Epe is ook een optie om Emst en Epe aan elkaar te laten groeien in een groene setting langs Eperweg. Daardoor wordt er wellicht ook voorzien in de woningbehoefte van Emst.

Zuukerenk

Zuukerenk is volgens de aanwezigen een unieke kans voor de gemeente Epe om daar de komende jaren een slag te slaan in de woningbouwbehoeften voor de diverse verschillende doelgroepen, zowel huur als koop. Er zijn goede uitvalswegen richting N309, A50 en A28. Ook kan hier een belangrijk OV-knooppunt worden gerealiseerd bij de nieuwe kruising N309 en De Meent. Met voet- en fietspaden langs het oude spoorbaantracé (vanaf tunnel tot aan Kweekweg), Leenhofweg en langs Dorpse beek en fiets-voetpad langs De Meent vanaf nieuwe bushalte richting het bedrijventerrein. Ook is dit een goede zichtlocatie om het stedenbouwkundig beeld hier te verbeteren.

't Slath

De deelnemers zijn verdeeld over uitbreiding van 't Slath, een enk ten oosten van de kern Epe. Deze is goed bewaard gebleven en heeft veel landschappelijke waarde. Maar er is ook een woongroep voor mensen met een beperking gevestigd. Enerzijds wordt aangegeven dat woningbouw hier gewenst is vanwege de woningnood. Anderzijds is woningbouw niet gewenst, vanwege de landschappelijke kwaliteit in het gebied.

Als er dan toch woningbouw zal plaatsvinden in 't Slath, moet er goed worden gekeken naar de uitvals- en ontsluitingswegen en de landschappelijke inpassing in het gebied als overloper van centrum naar aangrenzend landschap. Dat biedt in dit gebied kansen voor een hoge woonkwaliteit met groen en wandel- en fietsverbindingen. Ook is het belangrijk om van tevoren in gesprek te gaan met de huidige bewoners voordat er een kant en klaar plan wordt gepresenteerd: transparantie en duidelijke communicatie worden erg gewaardeerd.

Voor wie woningen? / Welke sector?

Op de vraag waarom er extra woningen in de kern Epe nodig zijn, geeft de demografische ontwikkeling antwoord: er zijn meer eenoudergezinnen en er komen steeds minder bewoners per woning. Er moet een evenwichtige verdeling komen in doelgroepen.

Het zwaartepunt ligt dus op alleenstaanden zoals senioren en kleine gezinnen. Omdat de huishoudens kleiner worden, volstaan ook kleinere woningen. In de bestaande voorraad van Epe zit de doorstroming vast. Op beide trends kan worden ingespeeld door bestaand gebied te herontwikkelen. Hierdoor kunnen ook nieuwe woningen worden gerealiseerd dicht bij bestaande voorzieningen. De doelgroepen hiervoor zijn starters en senioren. Deze verdeling vraagt om flexibele bouw, zodat een woning voor meerdere doelgroepen benut kan worden.

De groep senioren moet worden genuanceerd. Dit kan door de groep op te delen naar vitaliteit. De senioren die minder vitaal zijn, zouden in het centrum dichtbij de voorzieningen gehuisvest moeten worden. Dit kan door gestapeld te bouwen in en dicht tegen het centrum. Als verder buiten het centrum wordt gebouwd, kan dit voor vitalere ouderen een kans bieden. Wel moet het openbaar vervoer dan worden versterkt.

Voor starters zijn zowel woningen in en dicht tegen het centrum, als woningen iets verder buiten het centrum interessant. De groep starters loopt uiteen van jongeren en 'terugkeerders' (jongeren die klaar zijn met hun studie en willen terugkeren naar Epe) tot (jonge) gezinnen. Deze groep is belangrijk voor voorzieningen en werk.

De gemeente moet letten op de huur- en verkoopprijzen. Niet alleen dure woningen, maar een evenwichtige verdeling in prijzen en huur- en koopwoningen. Met name in de kern Epe moet er meer sociale woningbouw komen.

Waar is ruimte voor uitbreiding?

Eerstelijnszorg moet goed zijn. Apeldoorn en Zwolle zijn dichtbij. Zorg en welzijn staan vooral in relatie met vergrijzing. Terrein Boskamp en het braakliggende terrein tussen Leeuwerikweg en Albert Schweitzerlaan worden genoemd als locaties om het concept van Sprengheparc te ontwikkelen in het dorp Epe. Of 't Slath, langs de Lange Veenteweg en Slathstraat. Die locaties liggen op loopafstand van de voorzieningen in het centrum van Epe.

Daarnaast wordt opgemerkt dat bebouwing rondom het centrum ook kan bijdragen aan een goede sfeer (zoals de voormalige Rabobanklocatie). Ook in de architectuur zouden groenaccenten kunnen worden toegepast. Er wordt momenteel gewerkt aan een onderzoek om het centrum verder te versterken. Hierin zouden de genoemde woonvraagstukken moeten worden meegenomen.

Relatie met natuur / klimaat

Epe is groen: bouwen staat ten dienste daaraan. Groen is Epe's aantrekkingskracht en de maat voor alles. Het behoud van natuurschoon is in heel Epe belangrijk. Als er gebouwd moet worden, vraag dan eerst af: waarom? En maak vervolgens klimaatbestendige woonwijken.

VERSLAG THEMA ECONOMIE, RECREATIE EN TOERISME

Recreatie en toerisme (R&T) vormen samen een trekker waar Epe veel aan heeft te danken qua voorzieningenniveau. De focus zou moeten liggen op het behoud van R&T en waar mogelijk op versterken en innoveren. Daarbij rekening houdend met de groene kaders van de gemeente en met aandacht voor bedrijven die passen bij het karakter van Epe; geen grote vervuilende bedrijven dus. Deze driehoek van natuur, toerisme en overige bedrijvigheid blijft een spanningsveld waar evenwicht in gevonden moet worden. Door de vrije markt is lokale sturing beperkt, maar er zouden wel grenzen gesteld moeten/kunnen worden aan ontwikkelingen.

Met de huidige coronacrisis wordt het belang van diversiteit onderstreept. De economie zou in de breedte gestimuleerd moeten worden, waarbij R&T natuurlijk wel een belangrijke sector is. Epe kent naast R&T bijvoorbeeld ook grote bouw-, industrie- en zorgsectoren. Ook hierbij geldt: zorg dat Epe mooi en groen blijft. De volgende verbeteruggesties worden gegeven: faciliteer kwalitatief goede en ruimer opgezette parken, zorg voor diversiteit en blijf innoveren, om te voorkomen dat Epe haar positie kwijtraakt.

Centrumgebied

Het centrum is de afgelopen jaren sterk verbeterd. Het wandelgebied bevat goed en er zijn leuke activiteiten/evenementen die veel mensen trekken, maar toch passen bij de Eper schaal. Wel wordt het jammer gevonden dat er steeds meer restricties gelden vanwege om het centrum liggende woongebouwen. Het horecaveld zou een centralere rol kunnen innemen bij evenementen. Er wordt wel levendigheid in de centra ervaren, maar die is beperkt tot de zomermaanden.

Qua winkelbestand worden kansen gezien om daar meer te gaan richten op boetieks, biologische (streek)producten. Dit is waarschijnlijk ook wat de toerist wil aantreffen. Grote(re) ketens passen niet goed in Epe.

Bovendien is groen van belang in het centrum. Het is er al best groen, maar het kan nog groener, met name aan de zuidzijde. Er zijn kansen om de beek

weer zichtbaar te maken, groen verder te versterken en oude wandelroutes te herstellen. Het gratis parkeren wordt als prettig ervaren en het centrum van Epe, evenals het dorp zelf, zijn goed bereikbaar. Hoogstens op de marktdag (woensdag) is er weinig parkeerruimte, maar dit wordt niet als probleem ervaren. Inmiddels zijn er ook laadpalen gerealiseerd, maar het aantal is nog minimaal. Dit aantal zal met het oog op de dus toekomst verder moeten uitgebreid.

Mobiliteit

De bereikbaarheid binnen Epe valt niet tegen. Het aantal fietspaden is (meer dan) voldoende. Het openbaar vervoer zou kunnen worden versterkt, zo is het aantal opstappunten voor de bus enigszins beperkt - vooral als je meer 'achteraf' woont (bijvoorbeeld in Epe-Noord). Bovendien is er geen trein en is de afstand tot de dichtstbijzijnde stations behoorlijk groot.

De toekomst van bedrijven

Gesteld wordt dat de woningen te dicht bij de industrie zijn gekomen (en niet andersom). Het bedrijventerrein is economisch van groot belang en biedt veel werkgelegenheid. De gemeente moet zich sterk maken voor de bedrijven, omdat bedrijven al met steeds meer eisen te maken hebben. Verder moeten kansen voor 'schoon en duurzaam' benut worden. Gemeente Epe maakt onderdeel uit van de Cleantech Regio maar profileert zich hiermee te weinig. Een eventuele uitbreiding van bedrijventerreinen zou groen ingepast moeten worden en op een logische plek gesitueerd waar de infrastructuur al aanwezig is. Een voorstel wordt genoemd om dit bij VMI te doen, bij het knooppunt openbaar vervoer bij de nieuwe kruising De Meent en N309. Ook hier geldt: zoek de balans tussen groen en bedrijvigheid. Ga niet uitbreiden als het niet noodzakelijk is. Ook wordt meegegeven dat de gemeente duidelijkheid voor een langere periode moet geven. Zodoende weet iedereen waar men aan toe is.

Het handhaven van de status quo of krimp kan ook goed zijn. Daarnaast kunnen startups worden gestimuleerd onder jongeren met behulp van subsidies.

VERSLAG THEMA DUURZAAMHEID EN KLIMAAT

Van het gas af

Onder de bewoners bestaan uiteenlopende visies over het vraagstuk hoe ervoor te zorgen dat de hele gemeente straks van het gas af is.

De één geeft aan dat bewoners zelf de keuze zouden moeten maken, met financiële ondersteuning en informatie over alternatieven. De techniek wordt door een aantal bewoners als ingewikkeld en kostbaar ervaren. Laat mensen de noodzaak ervan inzien. Dit wordt als een betere optie gezien dan mensen verplichten, omdat dit weerstand kan veroorzaken. Voor veel mensen is het niet betaalbaar. Daar moet de gemeente aan bijdragen en meedenken.

De ander ziet juist mogelijkheden voor de gemeente als regievoerder, om te zeggen: “hier starten we”. Er zijn een goede planning en structuur nodig. Als de gemeente algemene keuzes maakt, kunnen daarna speerpunten qua gebied worden gesteld. Er wordt voorgesteld om bewoners te betrekken door het per wijk te regelen.

Als middenweg wordt genoemd dat de gemeente keuzes (voor gasloos, maar ook andere opties) zou kunnen voorbereiden, samen met deskundigen. Welke keuzes de gemeente ook maakt, zorg er te allen tijden voor dat de bewoners stap voor stap worden meegenomen in de keuzes die worden gemaakt.

Alternatieve energiebronnen

Bij sommige woningen kunnen zonnepanelen prima worden geïnstalleerd. Alleen kun je op die manier maar in een deel van de behoefte voorzien. Bij rijwoningen wordt het al lastiger. Het uiterlijk van zonnepanelen en windmolens telt ook mee: alternatieve energiebronnen moeten niet ten koste van de leefomstandigheden gaan en het groen moet zoveel mogelijk worden behouden.

Welke vorm ook gekozen wordt, als het goed wordt ingepast moet het kunnen. Zonnepanelen zouden bijvoorbeeld boven de parkeerplaats bij het gemeentehuis kunnen worden gezet. Wat betreft windmolens is inpassing ook cruciaal,

het is te vergelijken met een reclamezuil. Als ze zomaar overal worden neergezet levert dit een afschuwelijk beeld op.

Logischerwijs moet de energievoorziening door de energieleveranciers worden gedaan. Want het is een vraagstuk dat op een veel hoger niveau dan het gemeentelijk niveau speelt (waterstof, enz.). De gemeente moet haar rol in het grotere geheel bepalen.

Individuele keuzes blijven (bijv. soorten radiatoren). Dus regie op hoger niveau (energieleverancier/gemeente) met individuele keuzes op lager niveau (wat doe je in je huis). Er is al landelijke of Europese sturing op soorten energie. Dus dat hoeft je niet in Epe te doen. Als gemeente moet je de kaders stellen en verder niet actief gaan sturen.

Wachten op waterstof- en thoriumcentrales is ook een optie: liever (water)stof dan all-electric. In de tussentijd kunnen wel alvast zonnepanelen op daken worden geïnstalleerd en met buurtaccu's is ook al steeds meer mogelijk. We moeten wel CO₂-neutraal worden in 2050. Dat is de rol van gemeente om daar te komen. Kijk naar tussendoelen en kijk hoe je moet stimuleren om die te halen. Kijk ook naar besparen: 50% besparen en resterende 50% opwekken.

Klimaatadaptatie

Het is beter om het vergroenen van tuinen te stimuleren en niet op te leggen. Je moet de burger vrijlaten. Mensen duidelijk maken waarom (voorlichten), maar niet verplichten. Als de nood er is moet deze worden gedeeld. Visualiseer het, dit komt beter over. Betrokkenheid is belangrijk, maar niet alle burgers kunnen de verantwoordelijkheid aan.

Halfverharding: dat kan wel, want meer groen is positief. Reactie: “Als het bij mij in de straat gebeurt: prima”.

Probeer het water vast te houden in verband met droogte. Iedereen kan zelf hemelwater wel laten infiltreren. Aanpassen riool is mogelijk maar ingrijpend, dus kijk naar afkoppelen van woningen als gemeente.

Watervoorziening moet je op provinciaal niveau doen, met bijvoorbeeld bekens van IJsselwater dat je omhoog pompt. Dus samenwerken als gemeente binnen Provincie- en Rijksverband. Kijk ook naar landbouw wat de grondwaterstanden moeten zijn.

Bij hoosbuien kunnen straten blank en paar kelders nat komen te staan. Daar moet je mensen wel op attenderen. Ook wijzen op de consequenties van geheel betegelde tuinen. Zet dan wel in op vasthouden en dat het wel kan afstromen bij piekbuien. Maar zet er beleid en communicatie op, zodat iedereen weet hoe het zit. Vrijstaande woningen moeten het zelf op gaan vangen, de rest moet centraal geregeld worden, liefst provinciaal.

Dorpsche Beek terug in het centrum van Epe. Is win-win-win: cultuurhistorie, maar ook om water op te vangen, voor verkoeling en goed voor toerisme.

Meer bomen in het centrum: sommige deelnemers gaven aan na de herinrichting in totaal toch minder bomen te ervaren. Ideeën: meer werken met open bestrating en meer biodiversiteit toepassen. Geen berm/ stoepen met gras, maar mooie wildmengels. Goed voor insecten en voor waterafvoer.

Door het centrum autovrij te maken, komen meer mogelijkheden voor groen in het centrum en meer ruimte voor buurtgevoel.

Gemeente kan samen met Triada kijken wat er mogelijk is om te doen met huurhuizen. Sommige mensen zijn fysiek niet in staat om een groene tuin te onderhouden. Ga dan het gesprek aan en zet buurtprojecten in om alles zo groen mogelijk te maken. Voor nieuwbouwplannen kan groen (geen bestrating)

direct worden opgenomen in plannen. Soms mag de overheid best dwingend zijn: het collectief is dan belangrijker. Parkeerterreinen met grasverharding (kan bijvoorbeeld ook als huurders bij Triada vragen om parkeergelegenheid bij woning).

Waterafvoer echt per wijk/gebied bekijken: maatwerk. Wijken zijn niet te vergelijken. Hoge Weerd is weer heel anders dan Vegteland. Oude woningen zijn weer heel anders dan nieuwere woningen. Kijk hierbij naar waar de waterlopen onder de grond liggen. Wat is de grondsoort? Dan kun je bijvoorbeeld in een bepaalde wijk waar meer wateroverlast is wellicht wel iets meer verplichten, of meer subsidies geven of regentonprojecten doen, dan wat er in een andere wijk nodig is.

In de toekomst altijd zoveel mogelijk activiteiten combineren: bijvoorbeeld gasvrij maken en ook naar de wateroverlast kijken. Kies voor alles wat bovengronds is voor mooie oplossingen! Zoals mooie gootjes voor waterafvoer. Gemeente zou dit proces moeten faciliteren. Niet als expert optreden, maar wel partijen bij elkaar brengen, overzicht creëren en voorkomen dat iedereen zelfstandig wat doet.

GEBIEDSBIJEENKOMST EMST 30 JUNI 2020

VERSLAG THEMA WONEN, ZORG EN WELZIJN

Algemeen

De vraagprijzen van bestaande woningen zijn hoog. Onder de bestaande inwoners lijkt geen animo voor zelfbouw te zijn. Er is zelfs nu nog een kavel te koop uit het plan Gelders Kwartier. Emstenaren hebben liever dat een projectontwikkelaar kant en klare plannen aanbiedt. Daarbij is het wel belangrijk dat er niet in één keer grote aantallen aangeboden worden. Het is beter om jaarlijks drie tot tien woningen aan te bieden. Dus gefaseerd bouwen over een aantal jaren.

Het dilemma is wel dat minder woningen per m², weer duurdere woningen betekent. Daarnaast is het belangrijk om bij het bouwen van woningen ook voldoende (speel)voorzieningen toe te voegen, voor zowel jongeren als ouderen.

Voor welke doelgroep zijn woningen nodig?

In Emst is vooral behoefte aan starterswoningen en seniorenhuisvesting, maar ook aan woningen voor doorstromers, zoals twee-onder-een-kapwoningen. Kinderen die uit huis gaan willen graag in Emst blijven wonen, maar moeten noodgedwongen buiten Emst gaan zoeken door een gebrek aan geschikte woningen. Dit geldt ook voor ouderen die door het passend toewijzen van sociale huur geen plaats in het dorp kunnen krijgen op basis van hun inkomen.

Emst is een hechte gemeenschap. De meeste Emstenaren willen in Emst blijven wonen. De Emstenaren die zijn weggetrokken willen er graag terugkomen. De voornaamste doelgroep waar woningen voor nodig zijn, is dus voor de Emstenaren zelf.

Als oplossing wordt een voorstel gedaan voor ‘tiny houses’, bestemd voor meerdere doelgroepen. Nu gaan startende jonge Emstenaren vaak in bakhuisjes wonen. De kleine ruimte van die bakhuisjes vinden de jongeren geen

probleem. Daarom zouden tiny houses in de kern van Emst voor hen ook een uitkomst kunnen bieden. Daarnaast biedt dit een kans voor gemengd wonen, omdat deze woningen ook geschikt kunnen zijn voor senioren.

Ook kan een investering in seniorenwoningen voor doorstroom-mogelijkheden zorgen. Op dit moment zijn de woningen in het dorp te duur voor jonge gezinnen. Als mensen in Emst kunnen blijven wonen, stromen ze makkelijker door naar een kleine woning, zoals in een hofje.

Waar is ruimte voor uitbreiding?

Binnen bestaand bebouwd gebied: kleinschalig inpassen, bijvoorbeeld met tiny houses. Een ander voorbeeld van inbreiden is het benutten van vrijkomende boerderijen en/of schuren voor het realiseren van appartementen (van maximaal 60 m²).

Buiten bestaand bebouwd gebied: als uitbreidingslocaties wordt het terrein tegenover het Gelders Kwartier – de laatste uitbreiding van Emst – genoemd. Het gebied ligt ten westen van de Kerkhofweg, ten noorden van de begraafplaats en ten zuiden van de Oranjeweg. Qua verkaveling moet dit een ruim opgezette wijk worden met veel openbaar groen en groene percelen, maar niet té grootschalig.

Een mooie afronding van het dorp zou kunnen zijn om het terrein van het bedrijf Eiland aan de Oranjeweg te bebouwen. De bedrijfsbestemming kan daar dan af worden gehaald of worden verplaatst naar een bedrijventerrein in Epe of Vaassen.

Zorg en welzijn

Sommige bewoners van Emst voelen zich verantwoordelijk voor de mogelijkheden voor jongeren en ouderen om in Emst te kunnen blijven wonen. Emst heeft geen zorgcentrum. De mensen die op zorg zijn aangewezen moeten naar Epe of Vaassen. Dit geldt ook voor begeleid wonen met zorg en (ouderen)dagbesteding, waar voldoende vraag naar is.

Dit laatste is verdwenen sinds het Ebbenhues weg is. Wellicht is het mogelijk om dat weer op te starten in het verbouwde dorpscentrum De Hezebrink. Ook zou Emst dit kunnen koppelen aan de kerk, de dokterspost en/of de Hezebrink.

Natuur en klimaat

Denk aan klimaatverandering de komende jaren. Dat betekent juist meer groen in de bestaande bebouwing. Meer schaduw creëren. De gemeente kan de openbare ruimte aantrekkelijker en leefbaarder maken.

Er wordt aangegeven dat er ook groen kan worden toegepast waar weinig ruimte voor nodig is zoals gevelgroen, leibomen en dergelijke. Elke uitbreiding van het dorp Emst moet groen zijn. Het moet een dorps karakter hebben met veel openbaar groen.

VERSLAG THEMA DUURZAAMHEID & KLIMAAT

Energie

Emstenaren zien genoeg kansen om zelf energie op te wekken: zonnepanelen op daken en bedrijfspanden. Ook aan de randen van de velden kan zonne-energie worden opgewekt, maar liever geen hele velden vol. Er moet voldoende ruimte blijven voor koeien en natuur en het landschap moet zoveel mogelijk behouden blijven. Er wordt dan ook aanbevolen om aan te sluiten op bestaande industriële plekken, zoals het Kievitsveld. Zo min mogelijk bij de woningen, want daar is juist de openheid van het landschap waardevol.

Het belang van een goede landschappelijke inpassing wordt telkens onderstreept. Men is geschrokken van de vuilnisbelt langs A1 richting Deventer. Dit is een goed voorbeeld van hoe het niet moet, verder is het wel een goede plek voor zonnepanelen. Kleine windmolens van ca. 21 m zijn ook wenselijk, bijvoorbeeld aan de westkant van het dorp, maar er heerst een voorkeur voor zonnepanelen, omdat deze minder belastend zijn voor het zicht op het landschap.

Verder is er animo voor een energiecoöperatie waar inwoners aan kunnen deelnemen. Zo kan Emst als geheel dorp ondernemen en kunnen ook mensen met ongeschikte daken meedoen.

Wel wordt aangegeven dat eerst gemeentebreed moet worden gekeken wat de beste plekken zijn. Eerst zonnepanelen op alle mogelijke daken en als laatste op het land. Er worden nog een aantal geschikte plekken genoemd, namelijk wanden en geluidsschermen, de fabriek bij het oude spoor(?).

Klimaat

Voor het thema klimaat wordt in de bijeenkomst vooral gefocust op meer groen: het weer wordt extremer, met meer natte en meer droge periodes. Qua droogte en hitte informeren, eventueel stimuleren en verder zelf laten regelen, wordt er gezegd.

De inwoners geven aan zelf nog weinig last te ervaren van droogte en wateroverlast, op een paar lariksen na die het afgelopen jaar zwaar hadden. Ook wordt er aangegeven dat de straten best tijdelijk mogen overstromen. Toch wordt het extreme weer wel als een probleem gezien waar ruimte voor moet worden gecreëerd.

Groen en biodiversiteit kunnen hierbij helpen. Een groot deel van deze opgave bevindt zich op privéterrein, namelijk in tuinen. Tegels eruit en groen erin. Als dat in heel Emst gebeurt, scheelt dat enorm. Daar kun je als inwoner veel aan doen.

De Emstenaren zien een faciliterende rol voor de gemeente hierin. Er volgt een discussie over de beste aanpak om dit te stimuleren. Hierbij worden vooral financiële prikkels benoemd. Zowel een negatieve benadering in de vorm van een Tegeltax, verhoogde rioolheffing of een tax in WOZ-waarde, als een positieve benadering in de vorm van gratis tegels komen ophalen, een premie of een subsidieregelingen voor het afkoppelen van hemelwater en het aanleggen van groene daken.

Ook wordt er een voorbeeld genoemd van een goed initiatief van zo'n tien jaar geleden. Toen is een begin gemaakt met korven in tuinen die water opvangen.

In de openbare ruimte wordt gewezen op bomen aan de Hoofdweg die zijn verdwenen en kansen voor open bestrating in woonerven. Aansluitend hierop wordt voorgesteld om Emst autoluwter te maken om zo meer ruimte voor groen te bieden.

Ander kansen waar de gemeente invloed op kan hebben zijn het aanpassen van de beplanting (meer diversiteit) en het uitbaggeren van sloten. Sommige gebieden mogen ook best natter worden en dat is fijn voor het opvangen van regenwater, dat hoeft dan niet gelijk het riool in. Daarom moet het hemelwater ook worden ontkoppeld.

In tuinen aan de Hoofdweg is niet veel te winnen, maar in wijken wel. Wellicht ook autoluwter, zodat het groener kan. Tegels eruit, groen erin:

verleiden met geld bijvoorbeeld via de WOZ. Groene daken, open bestrating. Vergeet ook de biodiversiteit en de circulariteit niet.

Hitte is alleen een probleem in de kern van Emst met veel verstening (Kuilakkerweg). Aan de Lariksen is te zien dat het droger wordt. De overheid moet klimaatmaatregelen faciliteren en stimuleren.

VERSLAG THEMA VITALE DORPEN

Hoe zorgen we dat Emst vitaal is en blijft?

Emst moet bruisen. Levendigheid kan worden aangewakkerd door aanwezigheid van mensen. Thuiswerken kan hier wellicht een rol in spelen, daardoor kunnen er overdag meer mensen op straat zijn. Het buitengebied wordt hierdoor misschien ook weer meer gewaardeerd dan de stad. Ook vanwege de veerkracht, betrokkenheid en zorg voor elkaar die een dorp biedt. Betrokkenheid bij het dorp kan ook helpen ervoor te zorgen dat er 's avonds activiteiten worden georganiseerd.

Naast activiteiten worden essentiële voorzieningen zoals een supermarkt en een zorgcentrum genoemd als belangrijke factoren voor de vitaliteit van het dorp. Dit vooral vasthouden, bijschaven en scherp houden, want voorzienin-

gen zijn de hulpmiddelen om mensen bij elkaar te brengen. Door elkaar regelmatig te zien kunnen zelfs verschillende groepen (kerk, import, niet-kerkelijk) dichter bij elkaar worden gebracht: meer sociale cohesie.

Het aantal jongeren neemt af, terwijl er nu vrij veel jonge gezinnen zijn. Door hier de focus op te leggen. Bijvoorbeeld door voorzieningen voor de jeugd om te kunnen settelen. Betaalbare woningen, starterswoningen, levensbestendige woningen. Misschien ook in de vorm van tiny houses: kleine woningen voor jong en oud. De levensloopbestendigheid van kleine woningen kan ook door casco bouwen, maar mogelijkheden over laten om te bouwen tot grotere woningen.

Voorzieningen voor de jeugd: JOP, trapveld speeltoestellen, verenigingen. Eigenlijk is er al jaren niks gebeurd. Jongeren houden elkaar op de been.

Wat past minder bij een vitaal dorp?

Landgebruik dat niet goed op elkaar aansluit, wordt gezien als de grootste belemmering voor de vitaliteit van het dorp. Bijvoorbeeld de nabijheid van een kalvermester bij een school of het gebruik van bestrijdingsmiddelen op landbouwgrond vlakbij woningen, waardoor de leefomgeving kan worden aangetast. Ook kunnen belemmeringen door beleid dat functiewijzigingen of uitbreidingen van het dorp ingewikkeld maakt de vitaliteit in de weg staan.

Bereikbaarheid, verkeer en overlast

Er wordt veel overlast door vrachtverkeer ervaren. Het vrachtverkeer wordt ook steeds groter en zwaarder en kan beter over de snelweg worden gestuurd. Ook wordt geadviseerd om naar 30 km per uur te gaan. Aan de ene kant maakt verkeer het centrum wel levendig, maar aan de andere kant ook onveilig en onprettig.

Toerisme en bedrijvigheid

Er is veel baat bij een groot aantal campings, het is alleen de vraag of er nog meer moeten komen. Op dit moment zijn er genoeg voor Emst. De komst van een campingketen wordt niet toegejuicht. De Veluwe Bron speelt ook nog met plannen voor een hotel.

Naast de toerismesector zijn er voldoende andere bedrijven in Emst. De gemeente zou moeten meewerken aan verruiming voor kleine bedrijven en combineren van woon- en bedrijfsbestemming.

Voorzieningen

Emst heeft twee scholen, een dorps huis en winkels. Alleen neemt het aantal winkels af en dat wordt als zorgelijk ervaren. Wel doet het verenigingsleven het goed en het dorp is gezellig.

Emstenaren moeten ook zelf kijken waar ze elkaar kunnen vinden. Jammer dat er geen echte kern is, waar je niet lekker kunt slenteren. Het vormen van een dorpskern zou kunnen helpen. Een dorpsplein bleek in het verleden echter financieel onhaalbaar.

Een echt centrum voor laatste levensjaren ontbreekt ook, dit zou ontwikkeld moeten worden. In de vorm van een verzorgingshuis of in de vorm van een kleiner centrum, bijvoorbeeld een hofje van tien woningen met zorgmogelijkheden. Dit kan ook via een burgerinitiatief. Als zulke burgerinitiatieven worden gedragen door het dorp, kan dit bijdragen aan het uitbreiden van de saamhorigheid. Dit is belangrijk voor dorpen. De gemeente kan hieraan meehelpen door zulke initiatieven te ondersteunen, bijvoorbeeld door vervoersvormen.

GEBIEDSBIJEENKOMST BUITENGEBIED VELUWE 30 JUNI 2020

VERSLAG THEMA NATUUR EN LANDBOUW

Landbouw en natuur in evenwicht

De Nederlandse wet- en regelgeving is erg sectoraal ingericht. Dit zorgt ervoor dat natuur en landbouw haast niet samen kunnen gaan, terwijl het juist wel naast elkaar zou moeten kunnen bestaan. Hierbij moet niet gedacht worden aan intensieve boerenbedrijven, maar aan grondgebonden, biologische, natuur-inclusieve landbouw. Deze vormen van landbouw zouden passen bij de oostflank van de Veluwe, ook omdat boeren van belang zijn voor natuurbeheer en landschapsonderhoud: ze maaien en gaan de verrommeling van het landschap tegen. Het landschap zoals dat door velen gewaardeerd wordt is juist mede door de boeren ontstaan.

Daarnaast zorgt intensieve landbouw voor problemen met onze drinkwateropslag. De Veluwe is namelijk een drinkwaterbult. Bij de intensievere vormen van landbouw moet het peil omlaag worden gezet, maar hierdoor raakt de bult leeg. Vanuit het oogpunt van het waterschap is het daarom niet wenselijk intensieve boerenbedrijven op de Veluwe te hebben.

Vanuit het buurtschap Gortel/Niersen wordt de zorg uitgesproken over de balans tussen landbouw en natuur. Er waren een aantal landbouwers, maar die zijn weg. Gronden zijn nu overgedragen naar de natuur. Ze horen ook de vraag naar waarom er niet meer boeren zijn.

Samenwerking wordt steeds meer opgezocht. Natuur kan door boeren tegen lage kostprijs worden onderhouden. Maar de boer moet er wel een boterham mee kunnen verdienen. Het Geldersch Landschap zoekt ook de samenwerking. Er zijn verschillende benaderingen voor natuur-inclusief boeren. Maar worden deze initiatieven ook gemonitord? Worden doelstellingen gehaald? In de afgelopen jaren zien we dat subsidies vanuit de overheid niks tot weinig hebben bijgedragen aan natuurherstel.

Als er landbouwgrond voor natuur wordt onttrokken aan het landbouwareaal dan neemt de productiedruk op het overgebleven areaal toe. Is dit wel wenselijk? Agrariërs hebben een bepaalde omzet nodig. De markt bepaalt sterk de vorm van de landbouw en daarmee de inrichting van het landelijke gebied. Zo willen agrariërs vaak wel overstappen op biologische landbouw, maar blijkt de afzetmarkt toch te gering te zijn.

Landbouwgrond wordt ook onttrokken vanwege zonneparken. Goede landbouwgrond wordt zo niet meer ingezet. Mogelijk is opwekking van energie met kleine windmolens hier een beter alternatief. Dan kan de landbouwgrond benut blijven worden.

Als een omschakeling van de landbouw gewenst is dan is zekerheid voor de agrariërs voor de lange termijn (20 jaar) nodig. De vraag is in hoeverre we vanuit de omgevingsvisie een bepaalde zekerheid kunnen bieden. Wat betreft natuur en landbouw wordt door de agrariërs vooral ingezet op bloemrijke akkerranden. De bedrijfsvoering zelf blijft redelijk hetzelfde. Wenselijk is een duidelijk standpunt t.a.v. milieu en duidelijke regelgeving m.b.t. het behoud van een open landschap. Ofwel het beheer van landbouw. De agrariërs willen hierover graag in overleg met de gemeente. Niet te ambitieus zoals Apeldoorn. In Apeldoorn heeft men besloten helemaal geen intensieve landbouw in de gemeente toe te staan.

Verder is er behoefte aan een overzicht van succesvolle projecten waar landbouw en natuur goed samengaan, aan ondersteuning voor subsidieaanvragen en aan een goede visie voor het landelijk gebied. Als er iets moet veranderen dan graag met ondersteuning vanuit de gemeente.

Het is ook goed om na te gaan waar de gemeente wat aan kan doen: er zijn veel ontwikkelingen die invloed hebben op de landbouw en waarvoor de landbouw nodig is om resultaten te halen. Agrariërs hebben te maken met allerlei lagen van de overheid: Europees, landelijk, provinciaal en lokaal.

Er wordt aangegeven dat het goed is om uit te zoeken waar dan de rol van de gemeente ligt: op het inzetten tegen meer vliegverkeer boven de Veluwe, het voorkomen van te veel toeristisch verkeer, geluid en geurhinder in het buitengebied. Maar ook van fijnstof en stikstof? Kijk daarbij ook naar wat de bronnen zijn die het meeste bijdragen, zoals verkeer, industrie of landbouw. Dit kan ook door zoneringsrichtlijnen dichtbij kwetsbare natuur en andere bedrijven te handhaven.

Intensieve bedrijven vlakbij een natuurgebied lijken minder passend. Maar agrariërs onderhouden wel het landschap, er blijven koeien in de wei, in plaats van alleen paarden, en er is beheer.

Bij het verdwijnen van agrariërs en overname door andere organisaties die natuur gaan realiseren worden de verwachtingen en vorderingen die men zou verwachten voor de natuur niet altijd waargemaakt. Is er monitoring op projecten voor natuur?

Een belangrijke ontwikkeling in de landbouw is precisie landbouw. Ook zijn er naast extensieve percelen ook intensieve percelen nodig om voldoende inkomen te genereren.

Volgens de agrariërs is het niet mogelijk dat alle landbouwbedrijven het bedrijf gaan combineren met lokale voedselwinkels en recreatie. Op zo'n kleine schaal werken kan niet als je het bedrijf nog wil overdragen aan de volgende

generatie. Dus alleen kleinschalig wordt niet als optie gezien. Waar behoefte aan is, is duidelijke regelgeving, voorspelbaarheid van de overheid en een perspectief voor de toekomst.

Natuurbeheer en agrariërs lijken naar elkaar toe te bewegen. Er was eerst een scheiding tussen beide werelden. Voorbeelden zijn de bloemenranden via het Geldersch Landschap. Er zijn verschillende organisaties, zoals Staatsbosbeheer en initiatieven zoals Natuur Proactief, of het Agrarisch Natuurcollectief. Als voorbeeld van succesvolle samenwerking wordt een bedrijf genoemd in de IJsseldelta. Daar werkt men samen met Staatsbosbeheer.

Mogelijk is er een behoefte aan een overzicht van natuur- en landschapsorganisaties die zich inzetten voor de verbinding tussen natuur en landbouw.

Agrariërs worden momenteel benaderd vanwege diverse thema's: onder andere:

- natuur inclusief agrariërs,
- waterberging en
- klimaatadaptatie.

Er is behoefte aan helderheid wat men concreet kan doen en aan ondersteuning voor de administratieve rompslomp die bij het aanvragen van subsidies bij partijen nodig is. Het gaat dan om subsidies voor deze thema's. Er wordt veel gevraagd van agrariërs. De gemeente zou meer kunnen doen dan alleen een beter toegang verschaffen tot subsidiepotjes. Maak als gemeente Epe een goede visie, waarmee de bedrijven kunnen overleven

VERSLAG THEMA DUURZAAMHEID EN KLIMAAT

Energie in het landschap

Liander heeft een voorkeur voor windenergie. Wind heeft een opbrengst van 2300 uur, zon 900. Zon levert stroom als het stroomnet dat het minste nodig heeft. Liander mag geen stroom opslaan. Bij zonne-energie is opslag nodig.

Gevraagd wordt of windmolens en zonnevelden nodig zijn: eerst zon op dak, dan pas de rest. Zon op dak is niet toereikend. Er is meer nodig.

Over het algemeen is de voorkeur om binnen het buitengebied Veluwe geen windmolens te krijgen. Men benoemt het gebied rond de A50 als meer geschikt daarvoor. Zonnevelden liever niet, eventueel mits goed ingepast.

Klimaat

Natte gebieden nathouden en zuinig mee omgaan. Dus niet bebouwen, anders moet je bemalen en worden natte gebieden droog.

Geef sprengen en beken de ruimte. Wees zuinig op het water. Een voordeel van de gemeente Epe is dat er veel natuur, bos en voormalige land-bouwgronden aanwezig zijn: daar liggen kansen voor buffers voor piekmomenten. Er zijn twee pieksoorten: natte piek en droge piek. Hoe kun je water voor de droge piek vasthouden, zonder te moeten zwemmen in de natte piek?

Het is een lokaal gebonden vraagstuk: kijk naar waterstromen en infiltratie. Het voorkomen van overlast begint op de tekentafel. Stimuleer dat regenpijpen worden afgekoppeld en dat iedereen een regenton heeft.

De dorpen kunnen de klimaatveranderingen niet afwentelen op het buitengebied. Laat ze het dorp niet volgooien met stenen. Er moet bij vergunningen rekening worden gehouden met waterbeheersing: verstening van tuinen, water langer vasthouden, vooral in natuurgebieden. Juiste functie op juiste plek.

Hitte is overal een probleem, maar geeft in het buitengebied de minste zorgen. Als het ook in het buitengebied warm wordt: kijk dan naar de woning-oriëntatie, woningbouw, bouwen met overstekken (schaduw in zomer, zon binnen in winter), groen er omheen, enz. Zorg dat dit soort informatie bekend is. Buitenzonwering is het meest effectief, kleur van het gebouw maakt voor binnen niet uit bij goede isolatie (maar voor buiten wel).

VERSLAG THEMA RECREATIE EN BUITENGEBIED

Recreatie en natuurkwaliteit

Er zit veel verschil in bijvoorbeeld de kwaliteit van vakantieparken. Verschillende parken functioneren iets minder. Hier geldt: kwaliteit boven kwantiteit. Dus liever unieke, luxere accommodaties dan de hoeveelheid vergroten.

De leefbaarheid moet niet in het gedrang komen, mensen zijn hier komen wonen voor de rust en dat moet zo blijven. Er is al wel sprake van een toename van drukte, maar dat is nu nog binnen de perken. Gastvrijheid blijven bieden is gewenst, bewoners willen ook een bepaald niveau van verzorgingsgebieden. Voor de eigen inwoners mag het dus best verbeterd worden, maar de groei moet wel gematigd worden. Bedrijven zijn ook belangrijk: niet te eenzijdig benaderen.

Daarnaast zijn er veel bijzonderheden, met cultuurhistorische waarde, die nog niet bij iedereen bekend zijn, bijvoorbeeld de beken, grafheuvels, land-goederen. Daar zou vanuit recreatie veel meer aandacht aan gegeven kunnen worden. Er zou meer bekend gemaakt kunnen worden hierover, zodat mensen dit kunnen bezoeken. Wandelroutes, fietsroutes bijvoorbeeld in de lijn van de grafheuvels maken. Deze erfgoed-zaken zijn uniek voor de Veluwe. Niet

focussen op de aantallen mensen, maar juist een verschuiving van aandacht. Daarmee trek je mensen die aandacht hebben voor de intrinsieke waarde van dit gebied. Toerisme en recreatie zou je dan ook meer Veluwe-breed moeten benaderen. Epe is geen eiland op zich. Het groen en aantrekkelijk buitengebied komt mede tot stand door het toerisme.

De gewone 'klompenpadwandelaar' levert geen overlast op, maar er zijn ook andere toeristen. Gemeente Epe wordt overspoeld met recreanten. 's Zomers zijn er 30.000 toeristen in Epe. Hier moet meer sturing aan gegeven worden. Veel recreanten hebben geen respect voor natuurwaarden, zetten hun auto zomaar ergens neer, fietsers rijden waar het niet mag, mensen spreken elkaar brutaal aan.

Een maatregel waardoor de hinder is afgenomen is het verbieden van drop-pings bij campings. Vroeger kwamen regelmatig 's nachts gedropte kinderen aan de deur die verdwaald waren.

Ook zijn er veel paarden in deze omgeving. Ruiters houden niet altijd rekening met ander verkeer/past niet altijd in combinatie met auto's en veroorzaken overlast door paardenpoep. Meer paardenpaden/routes zou een mogelijke verbetering kunnen geven.

Het scheiden van verschillende verkeersstromen wordt ook genoemd met het oog op mountainbikes. Paarden, wandelaars, fietsers en mountainbikers zijn vaak aangewezen op dezelfde paden.

Natuurgerichte recreatie in deze omgeving is in deze omgeving prima, maar hoe hou je dat in de hand? Bij Tongeren zijn de wandelroutes/vlonder pad gemaakt om te zoneren.

Geen landschap zonder boeren; het gaat om de afwisseling en de wijze

waarop. Kamperen bij de boer is aan te moedigen, niet grootschalig, maar wel in afwisseling. Daarnaast ook graag aandacht voor de verrommeling van het landschap. Uitstraling van recreatiebedrijven/funcies is belangrijk. Mooi voorbeeld is Stakenberg in Nunspeet. Dit heeft een mooie uitstraling, en wordt vooral ook door eigen inwoners gebruikt als recreatieplek.

Natuur is mooi en moeten we benutten, maar overlast van motoren en stank is hinderlijk, dat moeten we tegengaan. Ze rijden vooral recreatief door de bosgebieden (over de verharde wegen). Onderschat niet de invloed van de eigen inwoners. Bekenden van de Veluwe (zoals mountainbikers) zullen eerder buiten de gebaande paden gaan. Echte toeristen zoeken waarschijnlijk de aangewezen plekken.

Als je naar de natuur wilt moet je op heel veel plekken via een autoroute/weg. Vanuit het centrum van Vaassen kan het nog net via het bos bij Cannenburg, maar vanuit Epe en Emst is het wenselijk om meer looproutes naar de natuur te maken. In het Natura2000 gebied zullen we juist gedwongen worden om er een aantal routes uit te halen. We voldoen niet aan alle voorwaarden. We zullen de heide terug moeten brengen, waarvoor verschillende wandel/fietsroutes mogelijk moeten verdwijnen. Misschien een rem op paardenbezitters? Afsluiten van gebieden, terugdringen van de landbouw, eenrichtingsverkeer, bestemmingsverkeer enzovoort.

Waar geen recreatie?

- Militaire terreinen
- Kwetsbare natuur
- Gebieden afsluiten voor wild

De Veluwe is aan het verdrogen, dit is een aandachtspunt. Er zijn retentievijvers van Vitens, bij de Dellen. Misschien kun je daar nog meer recreatie van maken.

GEBIEDSBIJEENKOMST VAASSEN 6 JULI 2020

VERSLAG THEMA WONEN, ZORG EN WELZIJN

Algemeen

Vaassen heeft een dorps karakter, dit moet zo blijven. Daarom is gestapeld wonen niet gewenst. Het realiseren van betaalbare woningen in het centrum is echter lastig. Grondgebonden woningen brengen ook meer kosten met zich mee. Het opsplitsen van woningen tot duplex heeft helaas niets opgeleverd. Woningcorporatie Triade is daarom geen voorstander van woningsplitsing of Tiny houses.

De meeste mensen in Vaassen willen 'een gewone woon-carrière'. De woningen met een lage huur muteren het minst. De zittende bewoners hebben geen alternatief, waardoor de doorstroming stagneert. Vooral bij starters- en eengezinswoningen.

Welke doelgroep of sector?

Er is veel vraag naar kleine woningen met één slaapkamer in het centrum. Daar hoeft geen gemeenschappelijke ruimte bij, dat mag wel. Triada is dan ook voorstander voor Centrumwonen, met name voor starters en senioren. Buiten het centrum is minder animo voor appartementen in de huursector. Ook voor projectontwikkelaars zijn mooie grote koopappartementen interessanter.

Het behouden van jongeren is een belangrijk thema in het dorp. Met jongeren van bijvoorbeeld 21 jaar kan een corporatie wel contracten voor meerdere jaren afsluiten. Vrije sector huur is er wel, maar erg duur. Hoogbouw is niet echt een oplossing, niet passend in Vaassen.

Ouderen en jongeren willen graag naar het centrum, in noorden en zuiden zijn geen voorzieningen. Echter is het begrijpelijk dat alle voorzieningen, zoals winkels, in het centrum geconcentreerd zijn.

Lokken met starterswoningen als totaalpakket waar jongeren van houden. Woningen, horeca, sport, winkels, cultuur, etc. De voorzieningen zijn er wel, alleen de woningen niet. Woningen voor starters en jonge gezinnen moeten niet in het centrum worden gerealiseerd, maar meer naar de randen waar meer buitenruimte is.

Ook hoeft het niet zo te zijn dat in het centrum alleen de ouderen worden neergezet en daarbuiten de jongeren, een mix is gezond. Geen oude knarrenhofjes met alleen maar oude knarren. Het idee van hofjes is goed, maar dan voor een mix van leeftijden.

Verdere uitbreiding van Vaassen in het buitengebied is niet wenselijk. De ruimte rondom Vaassen moet behouden blijven. Het moet niet ten koste gaan van het cultuurhistorisch landschap rondom Vaassen. Aansturen op inbreiding met name in en rondom het centrum is de beste oplossing. Een deel van de opgave kan misschien beter rond Epe gebeuren.

Als er dan toch rond Vaassen moet worden uitgebreid, zou de plaats van de sportvelden (Sportpark De Kouwenaar) voor woningbouw kunnen worden gebruikt. De sportvelden van de verenigingen kunnen dan worden gerealiseerd tussen het Eekterveld en de Heggerenk. Rondom de Pastoorweg. Andersom, zou ook richting het Eekterveld kunnen worden gebouwd. Dat is een loos gebied met weinig natuurwaarden waar nog ruimte is.

Nog mogelijkheid voor een inbreidingslocatie is de open plek tegenover De Koekoek. Dit bedrijf zou ook verplaatst kunnen worden naar een ander (bedrijfs)gebied. Dan kan daar woningbouw plaatsvinden en wordt er een hinderlijk bedrijf uit een woonomgeving verwijderd. Dat scheelt ook weer in de geluidszonering.

Zorg en welzijn

In Vaassen Noord (Heggerenk) en Vaassen Zuid West (Oosterhof) moeten de leefbaarheid en het welzijn worden verbeterd. Daarmee is het nu in die gebieden slecht gesteld. Voor mensen die slecht ter been zijn moet een maximale afstand van 200 à 300 meter tot voorzieningen worden gehandhaafd. Hierdoor heeft elk woon-zorgcomplex eigen ontmoetingsplekken nodig. Daarnaast is er behoefte aan levensloopbestendige woningen en groepswoningen voor ouderen, maar niet gestapeld.

Natuur en klimaat

De bouw van Sprengenparc met meer dan 60 woningen zou niet aan de Woestijnweg moet plaatsvinden. Dat is een kwetsbaar natuurgebied dat erg nat is. Dat is nu juist een mooie overgang van bebouwing naar natuur. Het is beter om daar de natuur verder te ontwikkelen met wandelpaden vanuit de bebouwde kom richting de Veluwe. Het ligt voor de doelgroep ook veel te ver van de voorzieningen.

Daarnaast heeft Vaassen een erg versteende kern. Er is meer hoogbouw en het is intensiever bebouwd in vergelijking met andere dorpen op de Veluwe. Het moet wel een Veluws, groen dorp blijven.

VERSLAG THEMA ECONOMIE

De Vaassense economie

Het Eekterveld mag groter worden, omdat dit geen overlast voor anderen veroorzaakt. Daarnaast is ook uitbreiding van het toerisme gewenst. Er is een goede bereikbaarheid door de A50. Hierdoor kunnen kansen worden benut. Er moeten geen zaken worden tegengehouden. Ook moet er extra energie in worden gestoken om bedrijven hiernaartoe te krijgen. Bij keuzes omtrent bedrijven en toerisme is de natuur leidend: natuur is meer locatie specifiek dan bedrijven en toeristen komen op de natuur af, maar toerisme heeft ook weer effect op diezelfde natuur. Er moet dus zowel op natuur als bedrijvigheid en toerisme worden ingezet. Natuur is het sellingpoint.

Als het om het aantrekken van bedrijven gaat, zijn ook de goede woonmogelijkheden en voorzieningen weer belangrijk. Grote bedrijven kijken hiernaar in verband met personeel. Met dit in gedachte kan bij uitgiftebeleid voor uitbreiding van het Eekterveld rekening worden gehouden met bijvoorbeeld bedrijven die jong personeel trekken.

Verkeer

Voor uitbreiding van het Eekterveld is er een prima ontsluiting van en naar A50. Een toename van bedrijven (en recreatie) kan alleen wel meer verkeersbewegingen te weeg brengen. Hier moet wel rekening mee worden gehouden.

Verder ligt de focus vooral op het bevorderen van fietsen: Vaassen wordt een fietsdorp.

Levendig centrum

Hierbij speelt het woonvraagstuk ook weer een rol. Door in te zetten op appartementen in en rond het centrum kan de leefbaarheid worden bevorderd.

Winkels en horeca moeten worden behouden, meer bewoners in de buurt kan hierbij helpen. Vanwege concurrentie van webwinkels hebben fysieke winkels meer inwoners nodig om zichzelf in stand te houden. Er wordt geadviseerd om samen te werken met andere gemeenten en zaken te versterken die onderscheidend zijn ten opzichte van de omliggende gemeenten.

VERSLAG THEMA DUURZAAMHEID EN KLIMAAT

Woningen van het gas af

Bij nieuwbouw kun je meteen gasloos bouwen. Bij bestaande bouw is het veel lastiger. Er is ook een groot verschil in bijvoorbeeld jaren '30 woningen of jaren '90 woningen. In Vaassen staan best veel jaren '30 woningen. Dus dat is wel een uitdaging. Bij die jaren '30 woningen zit vaak heel veel grond; veel meer dan bij nieuwbouw.

Het hangt ervan af wat de rol van de gemeente is en of het gewenst is om hierin tempo te maken of niet. Als het snel van de grond moet komen, zijn goede stimuleringsmaatregelen belangrijk. Anders zijn mensen veel te weinig geneigd om iets anders te doen wanneer bijvoorbeeld de cv-ketel stuk gaat. Dan schaffen mensen gewoon een nieuwe aan. Advies en voorlichting zijn héél belangrijk. Mensen zien door de bomen het bos vaak niet meer; van het gas af is een hele grote stap. De meeste mensen hebben hier te weinig kennis voor: het is complexe materie. Het is goed om hierin te stimuleren.

Er wordt ook gesproken of het niet beter zou zijn om dit collectief aan te pakken, in plaats van dat nu ieder zijn eigen ding gaat doen met het plaatsen van zonnepanelen. Dat doet namelijk enorm veel met het aangezicht van het dorp. Daarnaast zou voor monumenten een uitzondering moeten worden gemaakt.

Er wordt gepleit voor keuzevrijheid voor bewoners. Zeker als je een oud huis koopt, ben je er nog niet klaar voor. Dan moet je veel aan het huis doen, en het dan ook nog gasloos maken, dat werkt niet. De een denkt dat de gemeente hulp kan bieden door leiding te geven aan collectieve oplossingen.. De ander vindt dat het op landelijk niveau geregeld moet worden, in plaats van op gemeentelijk niveau.

Ten slotte moet iedereen een eigen investeringsmoment gegund worden. Voor Triada geldt dat de timing moet aansluiten bij het investeringsprogramma.

Alternatieve energiebronnen

Er wordt gesproken over mogelijkheden in Vaassen voor bijvoorbeeld een gemeenschappelijke energie-coöperatie met een divers palet aan energiebronnen, waaraan mensen dan mee kunnen doen met projecten zoals zonnepanelen op het dak van De Wieken. Hierbij wordt de winst gedeeld. Voor zonnepanelen op particuliere daken en op het bedrijventerrein Eekterveld worden wel zorgen uitgesproken over de haalbaarheid vanwege moeilijkheden met subsidies, verzekeringen en de salderingsregeling (na 2023). Er worden echter ook alternatieve opties genoemd:

- Isolatie
- Opslag van energie in wijken (auto's, batterijen)
- Overgang op waterstof

De opvang van piekbuien

Bij deze vraag kwam iets minder input naar voren. Deelnemers ervaren zelf weinig overlast en weinig problematiek als het gaat om wateroverlast bij stortregens of droogte.

Als het gaat om groen in het dorp Vaassen werd nog genoemd dat het marktplein groener mag. Daarnaast wordt gevraagd waarom de taxussen in de Jan Mulderstraat die er nog maar circa een jaar staan alweer dood zijn. Watertekort? Er moet dus goed worden nagedacht welk groen waar wordt toegepast. Loofhout is bijvoorbeeld minder vatbaar voor bosbranden dan naaldhout. Daarnaast zijn meer bloemenmengsels gewenst voor de biodiversiteit (ook op het bedrijventerrein).

Op het Eekterveld wordt wel wateroverlast ervaren. Per gebied moet worden gekeken naar mogelijkheden voor bergen, vasthouden en afvoeren. Gemeente moet hierin vooral afstemmen met het waterschap.

Hoe verwerk je water, en waar heb je buffers/retentie zitten? Kortenbroek is een retentiegebied, dat trekt langzaam naar de beek toe. Ook kunnen wadi's in wijken worden aangelegd zoals in Raalte is gedaan.

Verder is het belangrijk om het verstenen van tuinen tegen te gaan, vanwege infiltratie en hittestress. Een deelnemer van de Erfgoedcommissie woont zelf in Nijmegen, waar financiële prikkels voor regelingen voor het opvangen van water en een zogenoemde tegeltax in de tuinen worden gehanteerd. Dit kan een positief effect hebben. Maar financiële prikkels zijn niet de enig manier: de gemeente kan ook in praktische zin stimuleren, door bijvoorbeeld tegels gratis op te halen als mensen die uit hun tuin halen. Vooral creatief zijn als gemeente! Misschien kun je die tegels weer hergebruiken door ze te vermalen en als grind in infiltratiekratten te gebruiken. Een andere methode is het stimuleren en verleiden tot een levendige tuin met vrolijke planten: waarom is het fijn groene tuinen te hebben? Maak dat duidelijk.

Met zicht op volle bebouwing in dichtbebouwde gebieden wordt gevraagd of de afwatering daar is verouderd. In buitengebied overstroomt het ook met veel regen, weilanden lopen onder. Dus hoe kan dit worden voorkomen? Toch meer vergroening aanbieden, toch minder versteende tuinen, misschien door grind toe te passen. Ook is praten met bedrijven belangrijk.

Tot besluit nog enkele andere opmerkingen die gedaan zijn:

- Zonnepanelen laten je in de winter in de kou staan. Zijn ook duur. De betaalbaarheid van de energietransitie is een probleem. Een probleem is ook dat de nieuwe technieken een experimenteel karakter hebben waar nog van bewezen moet worden wat de waarde daarvan is.
- Bewoners moeten keuzevrijheid hebben of ze zonnepanelen willen of niet.
- Zet in op besparen. Isoleer als eerste: dak, vloer, wanden; daar zit een gigantische winst.
- Veel communiceren en uitleggen. Er is gebrek aan informatie. We zijn gezamenlijk verantwoordelijk.
- Investeer in plaatselijke energiecorporaties.
- Lage gebieden in stand houden als retentiegebieden bij te veel water
- Water vasthouden, grondwater op peil houden.
- Afkoppelen van regenwater.
- Bomen plaatsen tegen de hitte.
- Er is een relatie tussen klimaat, biodiversiteit, duurzaamheid en groen.
- Klimaatverandering gaat langzaam. Dat is voor mensen lastig. Die leven doorgaans in het nu en morgen.

GEBIEDSBIJEENKOMST OENE 7 JULI 2020

Bij de gebiedsbijeenkomst Oene was maar een heel beperkt aantal mensen aanwezig. De verschillende onderwerpen zijn besproken, maar beknopter. Dat maakt dat deze verslaglegging ook beknopter is.

VERSLAG THEMA WONEN, ZORG EN WELZIJN

Er worden twee belangrijke aandachtspunten genoemd:

1. Werken aan meer generatiebestendige woningen en bouwen voor jong en oud
2. Eventueel nieuwbouw tegenover het huidige nieuwbouwwijkje, vlak bij het Kulturhus

VERSLAG THEMA DUURZAAMHEID & KLIMAAT

Eerst isoleren en alle daken vol leggen met zonnepanelen, dan strookjes langs de snelwegen en pas in de laatste instantie landbouwgrond. Zon omzetten in waterstof? Is dat niet de toekomst. Als wind nodig is: rekening houden met slagschaduw, beste plek hiervoor lijkt te zijn langs de Veluwedijk.

Wateroverlast: wordt niet als zodanig ervaren.

Droogte: valt mee, bij percelen door de hele gemeente wordt het gebruik aan de droogte aangepast. Bijvoorbeeld door paarden te laten lopen in drogere gebieden, zodat er niet hoeft te worden gesproeid. Bij natte periodes zijn er wel erg veel ganzen. Vaker 'leeghalen' van de sloten, voor een goede doorstroming. Dit zou het waterschap meer uit handen mogen geven aan de boeren.

VERSLAG THEMA VITALE DORPEN

Kulturhus en voetbal zijn belangrijke elementen voor gezelligheid en de gemoedelijke dorps sfeer.

Middenstand hoeft niet uit te breiden, grote boodschappen worden toch in Epe of Vaassen gedaan of via internet besteld. Ook zijn er nog twee scholen, die behouden moeten blijven.

Wel ruimte gewenst voor uitbreiding van B&B's en mini-campings.

Verkeer richting Emst is gevaarlijk. De vraag wordt gesteld of is het mogelijk is om voor de veiligheid van fietsende kinderen het verkeer vanaf de Veluwse Bron via de achterkant direct naar de snelweg te leiden?

Oene en omgeving kent heel veel polderweggetjes en buitenwegen, die zijn smal (smaller dan als je de grens met Heerde oversteekt). Meer werken met grastegels/ platen in de berm waardoor je elkaar beter kunt passeren?

GEBIEDSBIJEENKOMST BUITENGEBIED IJSSELVALLEI

7 JULI 2020

VERSLAG THEMA NATUUR EN LANDBOUW

Landbouw

De agrarische sector heeft het zwaar. De landbouw heeft niet alleen problemen met stikstof, maar zij moet ook meedenken over energietransitie en kampen daarnaast met een gebrek aan opvolgers. Wat doe je daar mee? Kan de gemeente een rol spelen om de gronden die vrijkomen in te zetten voor natuurontwikkeling en energietransitie?

Daarbij moet uiteraard wel rekening worden gehouden met de cultuurhistorie. Ontwikkelingen moeten met respect voor ontginningsgeschiedenis worden uitgevoerd. Hier kan een combinatie worden gemaakt. Pas de opgaven op het gebied van natuur en energietransitie op een goede manier in het (historische) landschap.

De gemeente hoeft de gronden niet persé op te kopen, maar kan zich opstellen als gebiedsregisseur. Probeer de juiste verbanden te leggen en slimme combinaties te maken. Vergeet daarbij niet dat agrariërs ondernemers zijn. Er moet dus wel een businesscase zijn. Geef voldoende ruimte aan agrariërs om te ondernemen. Er zijn nu erg veel regels en veel opgaven. Geef agrariërs ruimte voor bestaansrecht. Agrariërs moeten een inkomen halen uit hun bedrijf. Niet alleen voor zichzelf, maar ook voor de volgende generatie.

Agrariërs willen meewerken aan de vele opgaven, zoals het leggen van zonnepanelen op daken. Daar hebben zij wel ondersteuning bij nodig. Op dit moment is het vol leggen van daken een te kleine ontwikkeling, waardoor agrariërs niet in aanmerking komen voor subsidie, terwijl de grotere ontwik-kelaars, die een weiland volleggen wel worden gesteund. Dit klopt niet. Een agrariër kan dit niet. Regel dat eerst de daken worden vol gelegd en dan pas de weilanden.

Agrariërs hebben een groot deel van de gronden in het buitengebied in eigendom en beheer. Daarmee drukken zij een grote stempel op gebied. Het gaat in dit gebied niet alleen over agrariërs, maar ook om de kwekerijen. Met name de kwekerij heeft het aanzien van het gebied veranderd en zeker niet ten goede.

De gemeente moet agrariërs stimuleren om landschapsbeheerder te worden. Op die manier kan het landschap worden hersteld en ook de biodiversiteit. De biodiversiteit holt achteruit door monocultuur. Agrariërs moeten wel worden gecompenseerd voor het uitvoeren van maatregelen.

Natuur

Het gaat om landschapsbeheer in brede zin, zoals het herstel van houtwallen en singels. Op dit moment zijn het vooral nieuwe bewoners van het buitengebied die zijn geneigd om het landschap te herstellen. Zij hebben echter geen financieel belang, maar gaan voor mooiheid van het buitengebied. Dat is een groot verschil met de agrariërs.

Naast compenseren ook voorlichten. Blijf bij de sector benadrukken dat het ook in belang is van de agrarische sector zelf. Biodiversiteit en insecten helpen bij het bestrijden van plaagdieren. Er zijn veel zorgen over de kwekerijen. Zij zijn enorme gif verspreiders.

De gemeente moet meer toezicht houden en strengere controles uitvoeren op bestrijdingsmiddelen die worden gebruikt, vooral bij de kwekerijen. Zij zijn ontstaan na de Mkz-crisis en hebben niets te maken met voedselproductie. Wellicht moeten er zones worden aangewezen waar geen kwekerijen meer mogen (komen). In de omgevingsvisie kunnen gebieden worden aangewezen voor het beschermen van de natuur.

De discussie over zonnepanelen op de grond leeft ook bij het Waterschap. Het Waterschap ziet veel initiatieven ook op landbouwgrond, maar daken liggen nog niet vol.. Eerst de daken volleggen, dan pas op de grond. Als zonnepanelen toch op landbouwgrond komen, dan moet gezocht worden naar slimme

combinaties, bijvoorbeeld met waterberging. Waterberging is een belangrijke opgave voor komende tijd. Voor een deel om de pieken op te vangen, maar tegenwoordig ook om voldoende voorraad te hebben in droge periodes. Zijn nieuwe locaties voor waterberging wel nodig? Er liggen bestaande bergingslocaties. Is het een idee om deze bestaande bergingen op te schonen en te gebruiken? Daar valt veel winst mee te behalen. Wees voorzichtig met nieuwe locaties die worden onttrokken aan de landbouw. Kijk vooral ook naar de bestaande locaties en de winst die daar te behalen valt.

Op zich zijn kleine percelen geen probleem. In de IJsselvallei zie je veel sloten. Deze sloten zijn vooral in natte periodes handig. Wel hebben de agrariërs veel last gehad van de droogte in de afgelopen jaren. De vele sloten moeten het water dan ook niet te snel afvoeren. Dit gaat over watermanagement en hoort misschien niet thuis in de omgevingsvisie. Wel is het signaal over watermanagement en water vasthouden een aanleiding voor gesprek dat in het kader van deze visie kan worden gevoerd.

Circulaire landbouw

De agrarische sector is wel heel erg aan regels gebonden. Er wordt daarnaast veel voorgesteld, maar daar wordt weinig aan verdiend. Denk bijvoorbeeld aan natuur-inclusief-boeren. Daar is wel mee geëxperimenteerd, maar het levert te weinig inkomsten op. De agrarische sector wil wel schuiven, maar het moet niet worden opgedrongen.

De politiek wil kleine boeren die hun producten zelf lokaal vermarkten aan mensen die om hen heen wonen. Daarbij wordt vergeten dat de agrariër er wel een normaal inkomen uit moet halen. In de Randstad lukt dat misschien nog wel, maar rondom Oene wonen te weinig mensen en is te weinig markt om de eigen producten lokaal af te zetten. Er moet ook niet worden vergeten dat zelf je producten afzetten en lokaal vermarkten niet voor iedereen is weggelegd. Dit vraagt om een andere bedrijfsvoering, maar je moet het ook kunnen als persoon. Niet iedereen heeft de vaardigheid om goed met mensen om te kunnen gaan om zelf eigen producten te verkopen.

De gesprekken sluiten aan bij de verwachting. Er leven goede ideeën bij agrarische ondernemers, zij moeten hiervoor de ruimte krijgen. De omgevingsvisie moet deze ideeën dan ook ondersteunen. Er zijn zorgen over landschapsvervuiling als gevolg van zonneparken, maar ook bij windmolens. Kan de omgevingsvisie niet de grootste stroomverbruikers verplichten om met een oplossing te komen, zodat niet de weilanden vol hoeven te worden gelegd?

VERSLAG THEMA DUURZAAMHEID EN KLIMAAT

Energie in het landschap

Duurzame energie is een hele grote opgave, ook na het volleggen van de daken met zonnepanelen zijn er nog vele hectares zonnevelden nodig. De openheid in het landschap biedt mogelijkheid tot zon- en windenergie, maar ook kwetsbaarheid door zichtbare elementen in het landschap. Langs de A50 zou dit wel kunnen. Er moet worden gezocht naar een win-win voor het gebied. Zo zijn windmolens zichtbaarder in het landschap, maar leveren ze meer op en zijn zonnepanelen minder zichtbaar, maar zijn er meer van nodig en leveren ze meer stroom op het verkeerde moment.

De win-win valt te behalen door een combinatie van zonnepanelen en windmolens zo wordt geplaatst dat het verkavelingspatroon niet wordt verstoord, maar juist het cultuurhistorische landschap versterkt op een locatie waar nu intensieve landbouw is, zodat het waterpeil weer omhoog kan en de boer een nieuwe inkomstenbron uit energie krijgt. Als hier dan ook de biodiversiteit omhoog kan, is het zelfs een win-win-win. Alleen is het zonde om goede landbouwgrond op te offeren en moet er eerst voor een goede infrastructuur worden gezorgd, want op dit moment kan het energienet meer zonnepanelen en windmolens niet aan.

Het is ook nog een optie om te wachten met de transitie. Er vanuit gaande dat de techniek zo snel ontwikkelt dat de gevolgen later veel beperkter zullen zijn dan nu. Dit met het ontwikkelen van +/- 200 ha zonnepanelen en of windmolens.

Klimaat

Zowel wateroverlast als extreme droogte moet voorkomen worden. Daarom lijkt meer waterberging in de IJsselvallei een goede optie, in combinatie met water afvoeren naar de Veluwe, om daar een grotere drinkwatervoorraad te kunnen opbouwen. Wel moet er worden gelet op de effecten van gebiedsvreemd water op het ecosysteem van de Veluwe. Veel inwoners slaan putten om bij droogte

hun tuin mooi te houden, wanneer sproeien met drinkwater verboden is. Dit is per saldo niet handig, omdat dit het grondwaterpeil in de war schopt. In plaats daarvan kunnen er beter regentonnen worden geïnstalleerd.

Ook zijn er bij zonnevelden kansen voor het verhogen van het grondwaterpeil om zo sponswerking te stimuleren. Op die manier zijn de energie- en wateropgave met elkaar te verenigen. Wanneer hiervoor boerenland wordt ingezet, moeten de boeren hier wel voor worden gecompenseerd. Net als bij het uitvoeren van natuurbeheer, kunnen boerenbedrijven een bijdrage leveren aan waterbeheer in opdracht van het waterschap.

VERSLAG THEMA RECREATIE EN BUITENGEBIED

Er komen veel gasten die bewust kiezen voor de rust van de IJsselvallei. Pas de recreatieve voorzieningen daarop aan. Denk aan kamperen bij de boer, of kleine recreatieverblijven in bijgebouwen. Maak vooral geen grote parken in de IJsselvallei. Dat past niet bij de gasten. De klompenpaden zijn heel populair. Er komen veel rustzoekers van 50+. Deze mensen hebben wat te besteden. Dat is goed voor Epe. Maak het gebied wel aantrekkelijk. Er zit zeker potentie in het gebied.

Vergeet de cultuurhistorie niet in de discussie. Cultuurhistorie is de basis. Dit moet overal terugkomen, ook bij recreatie. Recreatie biedt zeker ook kansen voor landschap en cultuurhistorie. Wel zorgen over vliegveld Lelystad.

Uiteindelijk gaat het om verfraaiing van het landschap, waardoor ook de biodiversiteit toeneemt. Op deze manier wordt de IJsselvallei optimaal benut.